

Mariborska vstaja – možnost nečesa novega

Blaž Kosovel

V komentarjih mariborskih in vseh kasnejših protestov prevladujeta dve temi: prva je razmerje med nasiljem in nenasiljem, druga pa govori o norenju ulice, ki moti ustaljene demokratične procese. Obe postavitvi tako zgrešita razlikovanje med nasiljem, močjo in oblastjo, kot ga je izpeljala Hannah Arendt in iz katerega sledi drugačno razumevanje politike od prevladujočih postavitev, tako levih kot desnih: moč (strength) je zanjo tisto, česar ima vsak človek nekaj, vzpostavlja pa se v odnosu do drugih ljudi. To, da ima nekdo moč, pomeni, da so mu jo drugi pripoznali. Iz moči nato izpelje oblast (power). Beseda power (oblast) izhaja iz grške besede dynamis in latinske potentia. V prostem prevodu gre torej za neko dinamiko in potencialnost – skratka, za nič merljivega. »Moč je to, česar ima vsak človek nekaj po naravi in kar zares lahko ima za svojo lastno; oblasti pa ne poseduje nihče, temveč nastaja med ljudmi, kadar skupaj delujejo, in izgine, kakor hitro se spet raztepejo« (Vita Activa, založba Krt, str. 212). Arendtova na tem mestu odpre neko drugačno perspektivo oblasti, ki je v slovenščini nismo vajeni, saj zanjo ta ni nekaj, kar je mogoče zasedati oziroma imeti. Oblast ni nič materialnega, ravno nasprotno, je prostor skupnega delovanja med ljudmi, neodvisen od materialnih okoliščin. Kot takšna je oblast tudi temelj politike oziroma političnega delovanja.

Politika je zanjo možna le v takšnem obzorju nepredvidljivega delovanja med ljudmi in je zato nujno pluralna. Po drugi strani pa je nasilje nekaj enostranskega, instrumentalnega in merljivega. Ker ni zmožno dialoga, je nemo in je zatorej izraz nemoči. In ker je politika možna le

v obzorju oblasti, vojna ne more biti nadaljevanje politike z drugimi sredstvi, temveč je ravno njeno izničenje. Če torej oblast izenačimo z vlado ali celo državo, se s tem odpovemo možnosti svojega političnega delovanja za to, da le vsake štiri leta odločamo na volitvah. S tem postane politika le še tehnologija vladanja, ki stremlji k izničenju nepredvidljivosti človeka. Oblast ponavadi razumemo kot suvereno oblast, v imenu katere je nastala država in katera državo legitimira. »V Sloveniji ima oblast ljudstvo«, je zapisano v ustavi. Vendar Arendtova ne meri na oblast kot suverenost, ki je nekemu predana, ampak na samo politično zmožnost delovanja vsakega človeka, na oblast, ki jo lahko ljudje proizvedejo z medsebojnim delovanjem. Torej na to, kar se je zgodilo v Mariboru.

★

V Mariboru naj bi se »zgodila ulica«, ki neartikulirano govori v mnogih glasovih. Rešitev situacije je, da zadevo umirimo in postavimo nazaj v obstoječe tirnice. A zadeva je ravno obratna: Mariboru se ni zgodila ulica neartikuliranih glasov, temveč zelo jasno in konkretno artikulirana politična izjava: *Gotof je!* To je izraz oblasti, s katero ljudje sporočajo, da Kangler nima več legitimne oblasti v občini, čeprav je sam še vedno na funkciji. Je enostavna ugotovitev stanja. Ob tem velja omeniti, da so mnogi kritizirali Mariborčane, češ, volili so Kanglerja, kaj pa imajo zdaj za protestirati proti njemu. Vendar ta kritika zgreši bistvo. Mnogi protestirajo ravno zato, ker so ga volili, zdaj pa jih je tako razjezil, da ga nočejo več in to so mu prišli povedati na trg neposredno,

brez utečenih postopkov politične tehnologije, katerih del so tudi volitve. Meščani Maribora so rekli »ne« Kanglerju in zatem tudi celotnemu mestnem svetu, ki ga podpira. Rekli so »ne« obstoječemu načinu vladanja.

Upor proti Kanglerju se konec koncev ni začel zaradi radarjev, ampak zaradi izjemne arogance, s katero so bili radarji postavljeni. Aroganca in brezsrčnost ljudi na vodilnih in odločujočih mestih pa je ena ključnih značilnosti slovenske družbe od osamosvojitve naprej. Ljudje, ki jih dobijo pri kraji oziroma laži, se še vedno brezsrčno in nekaznovano oklepajo svoje funkcije. Širitev mariborskega protesta po Sloveniji je ravno širitev izraza nezadovoljstva zaradi te brezsrčne arogance, ki vlada povsod in zaradi katere se je namesto demokracije v Sloveniji (seveda pa še zdaleč ne samo tu) na večini področij razvil pojav, ki ga Hannah Arendt imenuje ohlokracija oziroma vladavina drhali. Gre za vsem znan »fenomen vladavine klik in organiziranega goljufanja, kjer roka roko umije in kjer ni ničesar, česar se ne bi dalo urediti.« Ravno zato lahko v takšnem primeru »prijdejo v ospredje nevedni in nesposobni« (Vita Activa, str. 215).

Meščani Maribora pa so se zoperstavili takšni obliki vladanja, razumevanju demokracije kot ohlokracije, kot sistema korupcije in klientelizma. In kar je ključno: tu ne gre ne za leve ne desne, ne za partizane ne domobrance, ne za neonacistične niti ne neosocialiste, čeprav bi si mnogi – tako na levi kot na desni – to želeli in zadevo znova spravili v obstoječe okvirje. A mnogi so končno spregledali

to igro in so se ji pripravljene zoperstaviti. Tudi sami zahtevajo obstoječe okvirje, vendar takšne, kot so zapisani v ustavi in ne takšnih, kot se dejansko izvajajo. Ena najbolj razširjenih je zahteva po pravni državi. To pa ne pomeni korak nazaj v čas, ko je bilo menda vse v najlepšem redu. Daleč od tega. Tu gre za potencial, za nedefiniranost, za možnost nečesa novega in še nevidenega. S padcem Kanglerja je kar naenkrat mogoče vse. To je ravno potrditev oblasti Mariborčanov. Če namreč odstopi Kangler (in z njim še celoten mestni svet), potem ni nobenega razloga, zakaj ne bi odstopili še mnogi drugi njemu podobni. In kaj potem? Strah pred nejasnostjo je takšen, da smo že bili priča dogodku, ki spominja na priprave za potencialni državni udar.

Izjemnost tega, kar se je zgodilo v Mariboru, se kaže tudi v neverjetnem kopiranju geste protesta po Sloveniji. Vse, kar je bilo še pred nekaj tedni nemogoče, nemisljivo in nespremenljivo, je postalo sedaj podvrženo spraševanju. Odpira se potencialni prostor, iz katerega lahko nastane oblast med ljudmi. Vendar pa je protest s širjenjem v druge kraje, še posebej v prestolnico, postal bolj abstrakten oziroma vsaj bolj raznolik v svoji artikulaciji. Mariborski dogodek se je tako hitro spremenil v vseslovenski dogodek in že lahko beremo prve Ljubljance, ki želijo relativizirati pomen Maribora in ga postaviti kot neko naključno mesto v zgodbi vseslovenske vstaje. Prav to osnovno nerazumevanje mesta kot političnega prostora se kaže tudi na spletnem *Delu*, kjer na zemljevidu beležijo točke po Sloveniji, v katerih se dogaja »vsesplošna vstaja slovenskega naroda«, kar je zadetek v prazno. Tokrat nimamo več opravka s slovenskim narodom, temveč z državljani, ali še točneje

z meščani. Narod si ne bo več pisal sodbe sam, saj nismo v drugi svetovni vojni, zdaj so na vrsti posamezni ljudje, ki lahko s skupnim delovanjem spreminjajo skupno državo, začeni s svojim mestom.

Pred nekaj tedni, na dan protesta sindikatov, je *Dnevnikova* sobotna priloga *Objektiv* objavila naslovno novico z naslovom »Družba proti državi«. Ta neverjetna lahkotnost enačenja države in vlade (oziroma točneje: vladnih politik) se je z mariborsko vstajo pokazala kot popolnoma zgrešena. Država smo ljudje, smo njeni državljani, to niso samo institucije, še posebej pa ne samo vlada. Prav tako država ni le represivni in ideološki aparat. Zato večina definicij, ki državo enači z uporabo nasilja, ne more razložiti te osnovne politične pozicije države kot mesta politike, kot mesta, kjer lahko politično delujejo njeni državljani. Mariborčani so zdaj to mesto odprli in to na najbolj specifičnem mestu – kot mesto samo, kot meščani svojega mesta.

Enačenje države in nasilja pa pripelje tudi do interpretacij, da policija zastopa nelegitimno nasilje, protestniki pa naj bili na strani legitimnega nasilja, in sicer zaradi dosedanjega nasilja države. Tu seveda takoj odmeva socialno-revolucionarna ideja o prevzemu države s prevratom nelegitimne oblasti z nasilnimi sredstvi. A kot rečeno, politika se konča tam, kjer se začne nasilje. Ko postanejo protesti nasilni, izgubijo svojo politično moč. Kot pravi Hannah Arendt, lahko »ljudske vstaje proizvedejo skorajda neustavljivo moč nasproti materialno absolutno superiornim sredstvom nasilja kake države, in sicer ravno takrat, kadar se same vzdržijo nasilnosti, ki bi jih tako ali tako porazila« (str. 212). Prav zato želijo vladajoči na vsak način proteste spremeniti

v nasilni dogodek, s katerim lahko potem obračunajo na enak način – nasilno, kar je seveda najbolj enostavno.

Ne smemo pa pozabiti, da je nasilje tudi fotogenično, s čimer se v medijih popolnoma sprevrne slika o tem, kaj se dogaja, saj se tema premakne od vzrokov za proteste k vzrokom za nasilje. Na naslovnih tako zavladajo slike krvi in ognja, ki preusmerijo pozornost s sporočilom protestov.

Skratka, protesti ne morejo biti način boja v smislu, da smo po protestu zmagali, zatem pa se zavlečemo nazaj v svoj privatni brlog. Politika, tako kot življenje, je mogoča le v delovanju in zato nikakor ne more biti ustavljena na neki točki v času. Ustvariti alternativo in zatem zapustiti mesto delovanja ne reši ničesar. To se je zgodilo že pred dvajsetimi leti, ravno umik v privatnost pa je bil eden ključnih krivcev za današnje stanje. Mnogi govorijo, da so jim ugrabili državo. A to se je lahko zgodilo le zato, ker so sami kaj takšnega dopustili. Sprememba ni mogoča, če se ne spremenijo ljudje. Protesti so zato priložnost, da postanemo državljani večkrat kot le na štiri leta. Namesto da bi zanikali vse in razmišljali o alternativah in revolucijah, je zato treba najprej premisliti, kakšen sploh je naš sistem in naš čas. Ali ga zares dobro poznamo? Drugače ostanemo le pri sanjarjenju in vzklikanju več kot stoletje starih parol, kar pa potencial protestov le uničuje in odvrča mnoge ljudi.

Čas je torej, da prenehamo biti idioti v izvornem grškem pomenu, ki je označeval človeka, ki se ni želel ukvarjati s skupnimi zadevami, saj je bil zadovoljen s svojim privatnim življenjem. Čas je, da beseda politika izgubi svoj slabšalni pomen. ●